

Alina Mądry

Sprawozdanie z działalności w dniach 1 XI 2012 - 30 IV 2013 r.

Hereditas Monasteriorum 2, 516-520

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zespół XI

Alina MĄDRY

Katedra Muzykologii

Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

Muzeum Instrumentów Muzycznych, oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu

Sprawozdanie z działalności w dniach 1 XI 2012–30 IV 2013 r.*

W skład zespołu badawczego koordynowanego przez dr Alinę Mądry wchodzi następujące osoby: Patryk Frankowski (Muzeum Instrumentów Muzycznych, oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu, MIM), Joanna Napierała (Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, AA Poznań), Dorota Matyaszczyk, dr Magdalena Walter-Mazur (Katedra Muzykologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu), Zofia Wojciechowska (Archiwum Państwowe w Poznaniu, AP Poznań).

W ramach Projektu w Poznaniu w dniach 4–7 IV 2013 r. została zorganizowana konferencja *Losy i znaczenie dziedzictwa po klasztorach skasowanych w Wielkopolsce pod rządami pruskimi (do 1871 r.)*. W jej organizacji czynny udział brała A. Mądry, pomagali również studenci poznańskiej muzykologii. Referaty zaprezentowali na niej członkowie zespołu, P. Frankowski i A. Mądry (*Dziedzictwo muzyczne po klasztorach skasowanych w Wielkopolsce*), D. Matyaszczyk (*Kasata klasztoru bernardynów w Ostrzeszowie oraz jego późniejsze losy*), Z. Wojciechowska (*Archiwalia poklasztorne oraz akta urzędowe związane z kasatami klasztorów przechowywane w Archiwum Państwowym w Poznaniu*). D. Matyaszczyk przygotowała plan oraz prowadziła objazd naukowy po trzech skasowanych klasztorach, bernardynów we Wschowie, cystersów w Przemęcie, reformatów w Woźnikach¹.

Referatowi P. Frankowskiego i A. Mądry towarzyszyło „umuzycznienie”, czyli krótki koncert zespołu Musica Maxima; zaprezentowano dwa utwory wielkopolskiego kompozytora Józefa Zeidlera (około 1744–1806), który działał w kapeli muzycznej filipinów na Świętej Górze koło Gostynia: ofertorium *Omni die* oraz część *Benedictus* z *Mszy ex D.* Rękopisy muzyczne tych kompozycji są przechowywane w AA Poznań. Była to pierwsza znana mi tego typu prezentacja muzyczna połączona z referatem, pozwalająca uczestnikom konferencji usłyszeć muzykę będącą przedmiotem wystąpienia. Spotkała się z bardzo dobrym przyjęciem.

* Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012–2016. Scientific work financed by the Ministry of Science and Higher Education under the name of the “National Programme for the Development of Humanities” in the years 2012–2016.

1 Por. D. MATYASZCZYK, *Szlakiem wielkopolskich klasztorów Woźniki – Przemęt – Wschowa*, „Hereditas Monasteriorum”, 2, 2013, s. 457–471.

Konferencję poprzedził workshop, który odbył się w dniach 2–4 IV 2013 r. Skierowany do młodych badaczy i studentów, obejmował szkolenie z zakresu znajomości bazy RISM (Répertoire International des Sources Musicales). Jest to podstawowe narzędzie badawcze i wyszukiwawcze dla osób pracujących nad rękopisami i drukami muzycznymi. Od 2010 r. baza jest dostępna online. Projekt nawiązał współpracę z centralą RISM-u we Frankfurcie nad Menem, aby nasze działania powiązać z danymi obecnymi już w tej bazie – zachowanymi muzykaliami z terenów Rzeczypospolitej i Śląska, które mają proveniencję klasztorną. Na zajęciach został również przedstawiony sposób wprowadzania danych, czyli opisów katalogowych muzykaliów do bazy, które odbywa się za pomocą specjalnego programu Kallisto. Warsztaty przeprowadził pracownik centrali RISM-u Guido Kraus. Cieszyły się one dużym zainteresowaniem, przede wszystkim studentów muzykologii UAM, którzy w ramach studiów mają możliwość specjalizowania się w kierunku źródłoznawczym.

Dzięki uprzejmości ks. dyr. Romana Dworackiego cały workshop i część konferencji odbyły się w sali konferencyjnej Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu.

Prace poszczególnych członków zespołu skupiają się obecnie na zadaniach ustalonych indywidualnie. D. Matyaszczyk kontynuuje kwerendę w AA Poznań dotyczącą losów dziedzictwa po skasowanym w 1834 r. klasztorze bernardyńskim w Ostrzeszowie, która posłuży do opracowania monograficznego. Sukcesywnie odpisywane są treści akt związanych z dziejami klasztoru. Stanowią one bardzo cenne źródło informacji, ponieważ zawierają zarówno oryginalne pisma kierowane do konsystorza, jak i brudnopis odpowiedzi. Akta dotyczą m.in. decyzji o rozdysponowaniu wyposażenia kościoła klasztorowego między inne kościoły (która została w ostatniej chwili cofnięta), starań społeczności lokalnej o odzyskanie kościoła z rąk gminy ewangelickiej, działań kolejnych proboszczów i dziekanów ostrzeszowskich, którzy byli zarządcami tego obiektu, sprzedaży sreber, kupna organów, działalności dozoru kościelnego, dochodzenia w sprawie defraudacji środków przeznaczonych na konserwację świątyni.

9 V 2013 r. D. Matyaszczyk wykonała wraz z A. Jabłońską dokumentację fotograficzną dawnego kościoła i klasztoru cysterek, a także dawnego kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja (obecnie nieużytkowanego) w Owińskach.

Zofia Wojciechowska z AP Poznań przeprowadziła kwerendę jednostek dotyczących klasztoru benedyktyńów w Lubiniu.

J. Napierała, przystępując do Projektu w lutym 2013 r., zobligowała się do przeprowadzenia w zasobach AA Poznań oraz AP Poznań kwerendy archiwalnej, której celem jest inwentaryzacja archiwaliów dotyczących kasat oraz pochodzących z archiwów klasztorów skasowanych w Poznaniu. Dotychczasowe działania dotyczyły przede wszystkim poznańskich jezuitów i losu ich majątku po kasacie. W chwili obecnej możemy wymienić cztery jednostki, które były przedmiotem kwerendy (zob. tabela 1).

M. Walter-Mazur prowadzi w Bibliotece Diecezjalnej w Sandomierzu kwerendy mające na celu wyodrębnienie w liczącym ponad 600 rękopisów zbiorze muzykaliów tej biblioteki grupy rękopisów muzycznych pochodzących ze skasowanych klasztorów. Do tej pory zostały przeprowadzone dwie kwerendy, w dniach 16–18 I i 16–19 IV 2013 r., które objęły około 1/3 zbioru i pozwoliły na wyodrębnienie 62 rękopisów o proveniencji klasztornej. Zostały one wpisane do bazy danych Projektu. Prowadzone są także prace nad słownikiem benedyktynek aktywnych muzycznie w XVII i XVIII w. oraz nad poszczególnymi rękopisami.

Tabela 1. Jednostki archiwalne dotyczące poznańskich jezuitów rozpoznane w zbiorach AP Poznań i AA Poznań

Lp.	Nazwa zespołu; nazwa j.a.	Zakres czasowy	Sygnatura	Miejsce przechowywania	Opis
1	<i>Akta Miasta Poznania; Nieruchomości pojezuickie</i>	XVI–XIX w.	APP/53/ 474/ I 2226	AP Poznań	inwentarz nieruchomości pojezuickich
2	<i>Dokumenty i akta kościołów; Akta Kolegiaty św. Marii Magdaleny w Poznaniu tytczące się Gimnazjum</i>	1889–1935	APP/53/905/296	AP Poznań	sprawy budynku gimnazjum pojezuickiego
3	<i>Akta Kolegiaty św. Marii Magdaleny; Akta Kość. Kolegiaty św. Marii Magdaleny w Poznaniu tytczące się windykcacji Kolegium Pojezuickiego Poznańskiego</i>	1570–1890	KF/0626	AA Poznań	opinie dotyczące kościoła farnego i kolegiaty św. Marii Magdaleny, kolegium pojezuickiego (ob. Urząd Miasta)
4	<i>Akta Kurii Arcybiskupiej w Poznaniu; Zakon O.O. Jezuitów</i>		b.sygn. 5 j.a. zespół nieopracowany	AA Poznań	opis kościoła podmi- nikańskiego, budynków kościelnych przejętych po wojnie przez zakon jezuitów; inwentarz i zdjęcia ruchomości

A. Mądry i P. Frankowski wprowadzili do bazy danych Projektu dane dotyczące 56 rękopisów zachowanych po kapeli muzycznej działającej w skasowanym w 1776 r. klasztorze jezuickim w Otyniu (niem. Wartenberg) koło Nowej Soli. Obecnie są one przechowywane w MIM². Nad tym zbiorem muzykaliów prowadzone są dalsze prace, które mają na celu przygotowanie monografii.

Rozpoczęto również prace nad drugim zbiorem muzykaliów przechowywanym w MIM, pochodzącym ze skasowanego w 1837 r. klasztoru norbertanek w Strzelnie. Na temat działającego tam zespołu muzycznego pisał Paweł Podejko³, który jednak nie znał tego zbioru. Składa się on z około 40 rękopisów, z których do chwili obecnej wyodrębniono i rozpoznano 15 (zob. tabela 2). Na ten temat zostanie przygotowany odrębny artykuł.

A. Mądry i P. Frankowski odbyli także kwerendy w Archiwum Ojców Paulinów na Jasnej Górze w dniach 3–8 III 2013 r.⁴ oraz w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach (AD Kielce) w dniach 29–30 IV 2013 r. Podczas tej ostatniej obiektem zainteresowania były przede wszystkim archiwalia pozostałe po skasowanym w 1819 r. klasztorze paulinów w Pińczowie. W AD Kielce, w dziale *Akta kurialne, parafialne oraz konsystorskie* przechowywane są zespoły akt po tym klasztorze. Przejrzane poszty wraz z ich zawartością podstawiono w tabeli 3.

2 Ukazała się pierwsza publikacja wstępnie omawiająca zachowany zbiór: P. FRANKOWSKI, A. MĄDRY, *An unknown collection of music manuscripts of Otyń (Wartenberg)*, „Interdisciplinary Studies in Musicology”, 11, 2012, s. 67–80.

3 P. PODEJKO, *Życie muzyczne dawnego Gdańska, Pomorza i Kujaw* (Kultura Muzyczna Północnych Ziem Polski, 9), Gdańsk 2001, s. 104–113.

4 A. MĄDRY, P. FRANKOWSKI, *Sprawozdanie z kwerendy w zbiorach muzycznych Archiwum Ojców Paulinów na Jasnej Górze w dniach 3–8 III 2013 r.*, „Hereditas Monasteriorum”, 2, 2013, s. 520–522.

Tabela 2. Rozpoznane kompozycje ze zbioru muzykaliów
 po klasztorze norbertanek w Strzelnie przechowywanego w MIM (stan z 15 V 2013 r.)

Lp.	Kompozytor	Tytuł	Data	Sygnatura
1	Anonim	<i>Heu mihi Domine quia peccavi [Es]</i>	XVIII w.	Im 19
2	Anonim	<i>Pulsate tympana sonate [D]</i>	1. poł. XVIII w.	Im 20
3	Jezierski	<i>Quem quaeritis, Motetto de Resurrectione, [D]</i>	XVIII w.	Im 21
4	Anonim?	<i>Passio Domini nostri [F?]</i>	1. poł. XVIII w.	Im 22
5	Del Abelli?	Sonata ex B a tre	1771 r.	Im 23
6	Anonim	<i>Currite mortales [C]</i>	XVIII w.	Im 24
7	Anonim	Concerto Dedeo a 4 adie sum venite [A]	XVIII w.	Im 25
8	Anonim	Ariae Illtio in Festo a Sanctissime Corporis Christi, 3 arie [D, G, F]	XVIII w.	Im 26
9	Anonim	Concerto de B.V. Maria <i>Fulcite me Floribus</i> [F]	1722 r.	Im 27
10	Anonim	Dixit Dominus, [D]	XVIII w.	Im 28
11	Herman Pliszek?	Missa [D]	XVIII w.	Im 29
12	Joannes Josephus Faulhaber	Concerto de B.V.M. Gaudeamus hodie	XVIII w.	Im 30
13	Anonim	Motetto a 9 Benedicta et venerabilis [D]	XVIII w.	Im 31
14	Starek	Missa a 10 [D]	XVIII w.	Im 32
15	Anonim	Litania lauretanae [D]	XVIII w.	brak

Tabela 3. Zestawienie przejranych akt dotyczących parafii Pińczów, którą zarządzali paulini (AD Kielce)

Lp.	Nazwa zespołu	Sygnatura	Zakres czasowy	Opis
1	Akta Parafialne II Pińczów	II PP-VII/3	1802–1858	różne akta, przeważnie majątkowe, administracyjne z XIX w. z parafii Pińczów
		II PP-VII/4	1824, 1834, 1845	Regestr o egzekucjach i sekwestracjach 1824 r. Regestr dochodów kościelnych w roku 1834 r. Regestr dochodów z kościoła 1845 r.
		II PP-VII/5	1823–1824	Inwentarz plebanii pińczowskiej 1823 roku sporządzony Inwentarz plebanii pińczowskiej 1824 roku sporządzony
		II PP-VII/6	1814, 1829, 1838–1839	Akta dotyczące się administracji plebanii parafii pińczowskiej 1814 r. Akta dotyczące się wystawienia domu dla plebana na mieszkanie przeznaczonego 1829 r. Akta plebanii pińczowskiej 1838–39
		II PP-VII/9	1833–1834, 1836–1837	Lista imienna pracy i wypłaty majstrom przy obmurowaniu cmentarza w Pińczowie 1834 roku Akta plebanii pińczowskiej 1833, 1836–37
		II PP-VII/10	1819, od 1823, od 1837	Tabela statystyczna funduszu probostwa pińczowskiego w roku 1819 Raptularz krescencji probostwa pińczowskiego. Percepty i expensy różnego zboża od r. 1823 Regestr dochodów kościelnych od 1837 r.
2	Akta Konsystorskie parafii Pińczów	PP-9/1	1798–1830	różne
3	Akta Konsystorskie, Akta Zakonne oo. paulinów	OK-35/1	1802–1825	m.in. inwentarz klasztoru paulinów w Pińczowie z 1802r.

Do dalszej kwerendy pozostały akta o sygnaturach: II PP-VII/1, VII/2, VII/7, VII/8. Niestety, kwerenda nie przyniosła rezultatu w zakresie badań nad działalnością muzyczną paulinów z Pińczowa. Inne dane pozyskane podczas kwerendy są sukcesywnie wprowadzane do bazy danych Projektu. Trwają też prace nad inwentarzem akt pochodzących z archiwów innych skasowanych klasztorów oraz archiwaliów kasacyjnych w zbiorach AD Kielce.

W ramach Projektu do bazy danych sukcesywnie są wpisywane muzykalia będące spuścizną po skasowanych klasztorach. Obecnie na ukończeniu jest wpisywanie zbioru muzykaliów ocalałych po kapeli filipinów ze Świętej Góry koło Gostynia oraz dominikanów z Gidel. Liczba sporządzonych rekordów z tych dwóch klasztorów obejmuje już 542 kompozycje. Konieczna jest jeszcze ich weryfikacja i aktualizacja na podstawie bazy RISM.

W ramach prac nad bazą danych została również sporządzona przez Alinę Mądry instrukcja wpisywania muzykaliów.

Alina MĄDRY

Katedra Muzykologii

Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

Muzeum Instrumentów Muzycznych, oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu

Patryk FRANKOWSKI

Muzeum Instrumentów Muzycznych, oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu

Sprawozdanie z kwerendy w zbiorach muzycznych Archiwum Ojców Paulinów na Jasnej Górze w dniach 3–8 III 2013 r.*

W Archiwum Ojców Paulinów na Jasnej Górze przechowywany jest zbiór muzykaliów po kapeli jasnogórskiej, która działała tu nieprzerwanie przez ponad trzy wieki (od końca XVI do początków XX w.). Zbiór liczy około 3 tys. kompozycji (rękopisów i druków muzycznych). Jest to zatem najliczniejszy zbiór muzykaliów w Polsce, a zarazem jeden z liczniejszych w Europie. Klasztor jasnogórski teoretycznie został skasowany, jednakże, ze względu na sanktuarium maryjne, udało się go uratować. Trafili do niego, jako jedyne funkcjonującego klasztoru, zakonnicy z innych, skasowanych paulińskich klasztorów. Najpewniej przywieźli oni ze sobą na Jasną Górę także muzykalia. Niestety w większości wypadków nie jesteśmy w stanie jednoznacznie określić ich proveniencji.

Pośród zachowanych muzykaliów jasnogórskich odnajdujemy jednak rękopisy, których noty proveniencyjne wskazują na konkretne, nie jasnogórskie, a często też nie paulińskie pocho-

* Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012–2016. Scientific work financed by the Ministry of Science and Higher Education under the name of the “National Programme for the Development of Humanities” in the years 2012–2016.